

Warszawa, 13-09-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.7032.1.2022.AT

Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki
ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

Rzecznik Praw Obywatelskich postanowił podjąć z urzędu sprawę funkcjonowania szkół branżowych, które stanowią odpowiedź na potrzeby edukacyjne młodzieży, a w dalszej kolejności przyczyniają się do rozwoju państwa. Jak jednak sygnalizują osoby zainteresowane tą formą kształcenia, **dostęp do szkół branżowych II stopnia nie jest zapewniony w wystarczającym stopniu.**

Zgodnie z art. 135 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.) absolwenci branżowej szkoły I stopnia mogą brać udział w rekrutacji do branżowej szkoły II stopnia. Jednym z warunków przyjęcia jest posiadanie zaświadczenia o zawodzie nauczonym w branżowej szkole I stopnia, którego zakres odpowiada pierwszej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie nauczonym w branżowej szkole II stopnia. W branżowej szkole II stopnia obowiązkowe zajęcia edukacyjne z zakresu kształcenia w zawodzie, w tym praktyczna nauka zawodu, są prowadzone w

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Tel. centr. (+48 22) 55 17 700
Infolinia obywatelska 800 676 676
biurorzecznika@brpo.gov.pl
bip.brpo.gov.pl

ramach kwalifikacyjnego kursu zawodowego (art. 109 ust. 2a ustawy Prawo oświatowe).

Pomimo ustawowych gwarancji część absolwentów branżowych szkół I stopnia nie może kontynuować nauki, bowiem w danym miejscu szkół branżowych II stopnia w ogóle nie utworzono lub też nie prowadzi się kształcenia w konkretnym zawodzie. Jako przyczynę tego ostatniego wskazuje się treść § 8 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 2019 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz. U. poz. 652), zgodnie z którym liczba słuchaczy uczestniczących w kwalifikacyjnym kursie zawodowym prowadzonym przez publiczne szkoły, centra kształcenia ustawicznego lub publiczne centra kształcenia zawodowego wynosi co najmniej 20. Za zgodą organu prowadzącego liczba słuchaczy może być mniejsza niż 20. Oznacza to, że organ prowadzący ma prawo nie udzielić zgody na prowadzenie mniej popularnego kursu zawodowego. W takiej sytuacji absolwent jest zmuszony poszukać odpowiedniej szkoły branżowej II stopnia w innym województwie. Dla wielu osób, z uwagi na związane z tym koszty, kontynuowanie nauki jest bardzo utrudnione lub wręcz niemożliwe.

Jak wynika z treści odpowiedzi na interpelację nr 33602, dotyczącej liczby uczniów i szkół branżowych II stopnia oraz absolwentów branżowych szkół I stopnia, w całej Polsce liczba branżowych szkół II stopnia w dniu 30 kwietnia 2022 r. wynosiła jedynie 91 (najmniej: 1 w województwie lubuskim, 2 w zachodniopomorskim, 3 w podlaskim). Odsetek absolwentów szkół branżowych I stopnia będących uczniami szkół branżowych II stopnia to tylko 4,2 %¹. Jedną z przyczyn takiej sytuacji może być brak dostępu do określonego typu szkół w bliskiej odległości od miejsca zamieszkania. Problem ten dotyka w szczególności absolwentów branżowej szkoły I stopnia, którzy ukończyli naukę w wieku 17 lat. W związku z powyższym pojawiają się zarzuty naruszania konstytucyjnego prawa do nauki, które zakłada powszechny i równy dostęp do wykształcenia (art. 70 ust. 4 Konstytucji RP).

Czas, jaki upłynął od zapoczątkowania reformy systemu oświaty z 2016 roku, skłania do postawienia pytań o jej skuteczność. Jak wyjaśniono w uzasadnieniu ówczesnego

¹ <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=CF2HH7> (dostęp: 07.09.2022)

rządowego projektu ustawy – Prawo oświatowe (druk nr 1030), celem zmian w zakresie szkolnictwa zawodowego było umożliwienie uczniom i uczennicom podnoszenia kwalifikacji zawodowych, m. in. poprzez zapewnienie ścieżki kształcenia w branżowej szkole II stopnia. W uzasadnieniu poinformowano o rezultatach debat przeprowadzonych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej od marca do czerwca 2016 r. Wynikało z nich, że na słabą efektywność kształcenia zawodowego miało wpływ wiele czynników, takich jak brak mechanizmów ograniczający rozpoczęcie i kontynuowanie kształcenia w zawodach nadwyżkowych, brak drożności kształcenia dla absolwentów zasadniczej szkoły zawodowej, brak skutecznego doradztwa zawodowego, niewydolność systemu egzaminów zewnętrznych i ich niska jakość, nieaktualne i niedostosowane treści podstaw programowych do wymagań rynku pracy, zbyt duża liczba kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach, niedobór kadry dydaktycznej kształcenia zawodowego oraz niedoinwestowanie. Ponadto wiele osób podkreślało negatywne postrzeganie zasadniczej szkoły zawodowej w społeczeństwie². Tworzenie szkół branżowych II stopnia miało poprawić drożność kształcenia, jednak wydaje się, że w dalszym ciągu nauka w tego typu szkołach nie jest tak atrakcyjna, jak zakładał ustawodawca.

Rzecznik Praw Obywatelskich zapoznał się z treścią interpelacji nr 33586 do Ministra Edukacji i Nauki w sprawie organizacji i funkcjonowania kształcenia branżowego w kontekście naruszenia konstytucyjnego prawa do nauki oraz odpowiedziami Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki Pani Marzeny Machałek³. Wskazano w nich, że kompetencje w zakresie zakładania i prowadzenia szkół i placówek publicznych należą do jednostek samorządu terytorialnego, a zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki zdefiniowano jako zadanie oświatowe jednostek samorządu terytorialnego. Jednocześnie należy jednak podkreślić, że rolą Ministra Edukacji i Nauki jest monitorowanie zapotrzebowania na kształcenie w danym zawodzie, tworzenie odpowiednich warunków dla powstawania szkół (m.in. poprzez zapewnienie finansowania na właściwym poziomie i dbałość o kadre pedagogiczną) oraz zapobieganie naruszeniom w zakresie równego traktowania w oświacie.

² <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1030> (dostęp: 07.09.2022)

³ <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=CF8HP5&view=null> (dostęp: 09.09.2022)

Z uwagi na powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o poinformowanie Rzecznika, czy Ministerstwo Edukacji i Nauki dostrzega możliwość podjęcia działań w celu zwiększenia dostępności szkół branżowych II stopnia.

Będę również wdzięczny Panu Ministrowi za przedstawienie oceny funkcjonowania szkół branżowych w odniesieniu do wcześniej zidentyfikowanych obszarów problemowych.

Z wyrazami poważania

Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
/-podpisano elektronicznie/